

Lausuntopyyntö: iäkkäiden henkilöiden palvelukokonaisuutta koskevan lainsäädännön uudistamisesta

Lausunnossa otetaan kantaa seuraaviin asioihin:

1. Sosiaalihuoltolain 21 §:n mukaisia asumispalveluja ovat tilapäinen asuminen, tuettu asuminen sekä nk. tavallinen palveluasuminen ja tehostettu palveluasuminen. Palveluasumisella tarkoitetaan (kunnan järjestämässä) palveluasunnossa järjestettävää asumista ja palveluja. Erona tehostetun ja tavallisen palveluasumisen välillä on, että tehostettu palveluasuminen sisältää ympärivuorokautiset palvelut. Voitaisiinko tavallisen palveluasumisen käsite mielestänne poistaa lainsäädännöstä?

- Kyllä
- Ei
- Ei kantaa

2. Jos tavallisen palveluasumisen käsite poistetaan lainsäädännöstä, pitäisikö muutoksen koskea

- vain iäkkäiden henkilöiden palveluasumista?
- kaikkien asiakasryhmien palveluasumista?
- Ei kantaa

3. Jos tavallinen palveluasuminen (kunnan järjestämässä palveluasunnossa) poistuisi palveluvalikosta, pitäisikö kunnan sosiaalitoimella olla velvollisuus joissakin tapauksissa järjestää asiakkaalle hoitoa ja huolenpitoa turvaavien palvelujen lisäksi myös asunto?

- Kyllä
- Ei
- Ei kantaa

4. Jos tavallinen palveluasuminen jää lainsäädäntöön, pitäisikö omaishoidon tuesta annettua lakia muuttaa niin, että omaishoidon tukea voidaan myöntää myös tavallisen palveluasumisen asiakkaille?

- Kyllä
- Ei
- Ei kantaa

5. Pitäisikö tehostettua palveluasumista ja muita asumis- ja palvelumuotoja voida toteuttaa samassa toimintayksikössä?

- Kyllä
- Ei

- Ei kantaa

6. Voitaisiinko iäkkäiden henkilöiden asumisen monimuotoisuutta edistää muilla lain muutoksilla?

- Kyllä
- Ei
- Ei kantaa

7. JOS vastasitte kyllä kysymykseen 6, kuvatkaa millaisilla muilla lainmuutoksilla asumisen monimuotoisuutta voitaisiin edistää.

Henkilöstömitoituksen laskentaperusteet tulisi olla kaikissa vanhusten palveluissa tarveperusteisia ts. tuntiperusteisia kuten tällä hetkellä on kotihoidossa.

Asiakasmaksulain tulisi mahdollistaa monimuotoinen asuminen. Asiakasmaksulain tulisi kannustaa asiakkaan toimintakyvyn sen mahdollistaessa kotona asumista tukeviin palveluihin. Sen tulisi olla myös taloudellisesti kannustavaa. Kotihoito voi tulla asiakkaalle kalliimmaksi tukipalveluineen ja palvelut eivät näyttäyty eheänä kokonaisuutena.

Ennakoivaan neuvontaan sekä ylipäättään asumisenneuvontaan panostaminen ikääntyneille sekä vammautuneille tulisi olla normaalia kuntalaispalvelua ja näin soveltuvaan asuntoon olisi mahdollista tuoda kotiin vietävinä palveluina tarvittavat palvelut ilman että asiakkaan tarvitsee muuttaa, jollei palveluntarve ole jatkuvaa ja ympärivuorokautista.

Uudistustyöryhmän raportissa esitetty palveluasumisen käsitteen laajentaminen (malli a) vaikuttaa asiakkaan näkökulmasta toimivalta ratkaisulta, koska asumisjärjestelyt eivät ratkaise millaista palvelua on mahdollista saada.

8. Sosiaalihoitolain 21 §:n 3 momentin mukaan palveluasumisen saannin edellytyksenä on, että henkilö tarvitsee soveltuvan asunnon sekä hoitoa ja huolenpitoa. Tehostetun palveluasumisen saanti edellyttää lisäksi, että hoidon ja huolenpidon tarve on ympärivuorokautinen. Pitäisikö laissa määritellä tehostetun palveluasumisen saannin edellytykset nykyistä tarkemmin?

- Kyllä
- Ei
- Ei kantaa

9. Kotipalvelun sisältönä on sosiaalihoitolain 19 §:n mukaan jokapäiväiseen elämään kuuluvien tehtävien ja toimintojen suorittaminen tai niissä avustaminen. Nämä toiminnot ovat: asuminen, hoito ja huolenpito, toimintakyvyn ylläpito, lasten hoito ja kasvatusta sekä asiointi.

Luettelo ei ole tyhjentävä. Kotipalveluun sisältyvät tukipalvelut ovat: ateria-, vaatehuolto- ja siivousohjelmat sekä sosiaalista kanssakäymistä edistävät palvelut. Pitäisikö kotipalveluun sisältyvät tukipalvelut erottaa omaksi palvelumuodokseksi?

- Kyllä
- Ei
- Ei kantaa

10. Vastaavatko kotipalvelun ja tukipalvelujen käsite ja sisältö nykyisiä asiakkaiden tarpeita vai pitäisikö palvelujen nimikettä ja/tai niiden sisältöä muuttaa?

- Kyllä
- Ei
- Ei kantaa

11. Eduskunnan käsiteltävänä on hallituksen esitys (HE 4/2020 vp), jossa vanhuspalvelulakiin ehdotetaan säännöksiä tehostetun palveluasumisen henkilöstömitoituksesta. Pitäisikö myös kotihoidon henkilöstön määrästä säätää lain tasolla?

- Kyllä
- Ei
- Ei kantaa

12. JOS vastasitte kyllä kysymykseen 11, kuvatkaa millä tavalla asiasta pitäisi säätää. Olisiko esimerkiksi Laatusuosituksessa hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2017–2019 (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2017:6) oleva suositus kotihoidon henkilöstön määräytymisestä toimiva tapa?

Katsomme, että suosituksen kirjaus on toimiva tapa. Asiakkaan tulee saada palvelua tarveperusteisesti palvelusuunnitelman mukaisesti tuntiperusteisesti / päivä tai viikko. Asiakas maksaa saadusta palvelusta tuntiperusteisesti. Palvelujen järjestäjän tulee kyetä todentamaan asiakkaan palvelusuunnitelmassa saaman tuntimäärän toteutumisen. Tässä tulee kuitenkin ottaa huomioon se, että asiakkaan jatkuvan valvonnan ja ohjauksen tarve voi olla haastavaa todentaa toteutuneina tunteina.

Mikäli käytetään välitöntä työaika määrittävänä tekijänä, alueet ovat hyvin erilaisessa asemassa. Eri alueilla matka-aikoihin kuluu erilainen aika. Tarvitaan hyvin selkeät yhtenäiset ohjeet. Tarvitaan sähköinen järjestelmä, jolla asiakkaan toteutunut asiakasaika voidaan todentaa.

13. Tukeeko nykyinen vanhuspalvelulain säännös toimintayksikön johtamisesta (21 §) riittävästi johtamisen kehittämistä?

- Kyllä
- Ei
- Ei kantaa

14. Mitä muuta haluatte tuoda esiin iäkkäiden henkilöiden palveluja koskevan lainsäädännön kehittämisestä?

Kommentit aikaisempiin kysymyksiin:

Kysymys 1:

Jos arvioidaan tavallisen palveluasumisen poistamista lainsäädännöstä, tulisi samaa aikaa arvioida myös tuetun asumisen poistamista. Molemmat ovat tavallista vuokra-asumista, jossa asiakkaan omaan kotiin viedään palveluja. Jos palveluasuminen poistetaan lainsäädännöstä, riskinä siirtyä palveluasumisesta tehostettuun ilman ympärivuorokautista palveluntarvetta.

Palveluasumisen poistamista voisi harkita, jos monimuotoista asumista kehitetään vahvasti yhteisölliseen suuntaan ja asiakkaalle voidaan turvata eheä palvelukokonaisuus. Useimmilla palveluasumisen asiakkailla on tarve yhteisöllisyyteen. Osalla asiakkaista voi olla kotona turvattomuuden tunnetta.

Kysymys 2:

Mikäli tavallinen palveluasuminen poistetaan iäkkäiden osalta lainsäädännöstä, yhdenvertaisuuden näkökulmasta tämän tulisi koskea kaikkia asiakasryhmiä. Vammaisasiakkailla sekä päihde- ja mielenterveysasiakkailla sosiaaliohjauksen osuus on usein suuri ja tämän toteuttaminen asiakkaan omaan kotiin ilman asumisyhteisöä voi olla haaste.

Esimerkiksi muistisairaus on pääsääntöisesti iäkkäiden sairaus, joka voidaan nähdä myös vammaisuudeksi.

Kysymys 3:

Ohjaus ja tarvittaessa auttaminen asunnon hankkimisessa.

Kysymys 8:

Valtakunnallisesti palvelujen myöntämisen yhteiset perusteet tulisi olla kaikilla käytössä. Osalle asiakkaista yökotihoito ja turvapalvelu voi olla riittävä palvelu.

Palvelun saamisen perusteena tulisi huomioida fyysisten toimintakyvyn haasteiden lisäksi psykososiaalinen toimintakyky.

Kysymys 10:

Palvelun nimikettä ja niiden sisältöä tulisi muuttaa. Kotipalvelua ei erotella yhtenäistetyistä kotihoidosta. Tarvitaan kotihoito (=kotisairaanhoido + kotipalvelu) ja kotiin vietävät tukipalvelut.

Palveluita tulisi muuttaa ja mahdollistaa vahvemmin digipalvelut ja niiden hyödyntäminen tarjoten tietoa digitaalisista palveluista, teknologiasta ja apuvälineistä sekä tietoturvasta.

Luodaan käytänteet siitä, miten teknologia saadaan osaksi normaalitoimintaa ikääntyneiden ennaltaehkäisevissä ja säännöllisissä palveluissa.

Teknologiaa, tekoälyä ja robotiikkaa käytetään, seurataan ja arvioidaan ikäihmisten hyvinvoinnin, terveyden ja toimintakyvyn sekä palvelujen ja työntekijöiden tukena (esimerkkeinä asiakkaan turvallisuuteen kotona liittyvä teknologia kuten liikkumisratoja seuraava kamera, sähkölukko, hellavahti).

Kysymys 13:

Vanhuspalvelulaki 21 § tulisi tarkemmin kirjata johtajan pätevyysvaade sekä vaateet läsnäolosta toimintayksikössä, henkilöstön osaamisen ja toimintakulttuurin kehittämisestä (esimerkiksi suorien alaisten määrä/lähiesimies).